

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.016.03.2021

Józef Szeligowski
Kierownik Zakładu
Gospodarki Komunalnej w Drzycimiu
ul. Dworcowa 18
86-140 Drzycim

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/102 Gospodarowanie zasobami wodnymi przez przedsiębiorstwa wodociągowe w gminach
wiejskich

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Gospodarki Komunalnej w Drzycimiu ¹ ul. Dworcowa 18, 86-140 Drzycim.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Józef Szeligowski, Kierownik Zakładu Gospodarki Komunalnej w Drzycimiu ² , od 1 czerwca 2013 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań. 2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi. 3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do czasu zakończenia kontroli ³) oraz dowody sporządzone przed lub po okresie objętym kontrolą mające związek z kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontrolerzy	1. Karolina Lahutta, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LBY/78/2021 z 1 czerwca 2021 r. 2. Karol Sobieszczyk, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LBY/97/2021 z 17 sierpnia 2021 r. (akta kontroli str.1-3, 10)

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą Zakład współpracował z Urzędem Gminy w Drzycimiu w celu podniesienia efektywności gospodarowania zasobami wodnymi, wskazując potrzeby inwestycyjne i wspomagając Urząd na etapie ich realizacji. W wyniku podjętych działań zmniejszyła się liczba awarii na sieci wodociągowej, podniosła niezawodność dostaw oraz jakość wody. Kontrola wykazała jednakże, że działania ZGK były niedostateczne w kontekście dbałości o stan techniczny wodociągów i kanalizacji. Nie zwrócono bowiem uwagi na konieczność przeprowadzenia przeglądów, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁶. W niepełnym stopniu chronione były strefy ochrony bezpośredniej eksploatowanego ujęcia wody w Drzycimiu, tj. nie podjęto działań w celu zapewnienia całkowitego wygradzenia terenu tych stref, wymaganego art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁷. Powyższe doprowadziło do niewypełnienia obowiązków nałożonych pozwoleniem wodnoprawnym na pobór wód z tego ujęcia.

¹ Dalej: „ZGK” lub „Zakład”.

² Dalej: „Kierownik”.

³ Czynności kontrolne zakończono 14 września 2021 r.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm. dalej: „ustawa o NIK”.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dz. U. z 2020 r., poz. 1333, ze zm. Dalej: „ustawa Prawo budowlane”.

⁷ Dz. U. z 2021 r., poz. 624, ze zm. Dalej: „ustawa Prawo wodne”.

Zakład prowadził nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę m.in. poprzez systematyczne sprawdzanie w ramach kontroli wewnętrznej jakości wody, a także poprzez kontrolę urządzeń wodociagowych. W związku z tym zlecał badania jakości wody uprawnionym do tego laboratorium. Nie wywiązał się jednakże, w badanym okresie, z obowiązku wykonania wszystkich wymaganych badań wody, w tym po awariach sieci wodociagowej. Zakład nie prowadził także monitoringu sieci, jednak wynikało to z braku możliwości finansowych na jego zainstalowanie.

Zakład zapewniał doświadczoną kadrę do realizacji zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Nie był jednak w pełni przygotowany organizacyjnie do świadczenia usług w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Dopiero w trakcie kontroli uzyskał wymagane zezwolenie na prowadzenie ww. działalności na terenie gminy Bukowiec. Działania ZGK nie zapewniły ponadto terminowego wejścia w życie aktualizacji regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków oraz nowych taryf. Kontrola wykazała, że prowadzona w Zakładzie ewidencja księgowa nie spełniała wymogów art. 20 ust. 5 pkt 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁸.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań.

Opis stanu faktycznego

1.1. ZGK utworzony został 1 marca 2005 r. jako jednostka organizacyjna gminy Drzycim¹⁰. Zgodnie ze statutem do zakresu jego działalności jako samorządowego zakładu budżetowego należało zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców gminy m.in. w zakresie wodociągów, zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych¹¹. W ramach tego zadania ZGK zajmował się:

- ujmowaniem wody z ujęć w Drzycimiu i Gródku, ich uzdatnianiem w stacjach uzdatniania wody oraz dostarczaniem odbiorcom poprzez należącą do Gminy Drzycim sieć wodociagową;
- odbiorem ścieków poprzez sieć kanalizacji sanitarnej i przepompownię, ich oczyszczaniem w gminnej oczyszczalni ścieków w Drzycimiu lub odprowadzaniem do oczyszczalni ścieków należącej do Spółdzielni Mieszkaniowej Energetyk¹².

(akta kontroli str. 11-28, 108)

W kontrolowanym okresie ZGK nie miało formalnie ustalonej struktury organizacyjnej. W Zakładzie na umowę o pracę zatrudnionych było od sześciu do siedmiu pracowników¹³, w tym kierownik, główna księgowa, pracownik administracyjno-księgowy, dwóch konserwatorów urządzeń wodno-kanalizacyjnych

⁸ Dz. U. z 2020 r., poz. 2028. Dalej: „uzzw”.

⁹ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Uchwałą nr XVII/128/2005 Rady Gminy w Drzycimiu z dnia 25 stycznia 2005 r.

¹¹ Zgodnie ze statutem ZGK przypisano również zadania w zakresie [1] budowy, rozbudowy, modernizacji, naprawy i remontów budynków mieszkalnych i użytkowych oraz urządzeń infrastruktury budynkowej, [2] utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, [3] zieleni gminnej i zadrzewień, [4] utrzymywania terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych, [5] budowy, rozbudowy, modernizacji, remontów oraz eksploatacji i zarządzania w zakresie dróg, ulic, placów, chodników, przepustów, mostów, urządzeń drogowych, [6] wylapywania, transportu i utrzymywania psów.

¹² Dotyczy ścieków z miejscowości Gródek.

¹³ Zatrudnienie w etatach wynosiło od 4,5 do 6,5 etatów. Główna księgowa, a od lutego 2020 r. również pracownik administracyjno-księgowy, pracowały na ½ etatu.

i od jednego do dwóch pracowników fizycznych. Dodatkowo zatrudniano inkasenta w oparciu o umowę zlecenie.

Sprawami z zakresu zaopatrzenia w wodę lub odprowadzania ścieków zajmowali się wszyscy pracownicy techniczni oraz pracownik administracyjno-księgowy, który wystawiał faktury oraz monitorował regulowanie płatności. Spośród ww. osób trzy nie miały określonego na piśmie zakresu obowiązków i odpowiedzialności, a w przypadku jednej zakres obowiązków był aktualizowany mimo dodawania nowych zadań. Szczegółowo opisano to w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 131, 460)

Pracownicy zajmujący się w kontrolowanym okresie sprawami z zakresu zaopatrzenia w wodę lub gospodarki ściekowej posiadali wieloletnie doświadczenie zawodowe związane z konserwacją lub instalacją urządzeń wodno-kanalizacyjnych, zdobyte w ZGK lub w innych jednostkach. Poza Kierownikiem ZGK nie uczestniczyli oni w kontrolowanym okresie w szkoleniach z zakresu wodociągów i kanalizacji.

(akta kontroli str. 131)

1.2. W celu prowadzenia działalności statutowej ZGK użytkował infrastrukturę wodociągowo-kanalizacyjną będącą własnością Gminy Drzycim na podstawie statutu i protokołów przekazania.

(akta kontroli str. 17-18)

Długość eksploatowanej przez ZGK sieci wodociągowej wynosiła według stanu na 31 grudnia 2018 r. 102,7 km i w okresie do 30 czerwca 2021 r. wzrosła o 2,6 km. Wykazana w sprawozdaniu M-06 *Sprawozdanie o wodociągach i kanalizacji* liczba czynnych przyłączy wodociągowych na tej sieci na koniec lat 2019 i 2020 wyniosła odpowiednio 922 i 932.

Długość sieci kanalizacyjnej użytkowanej przez ZGK w kontrolowanym okresie wynosiła 17,4 km. Według danych podawanych do sprawozdania M-06 *Sprawozdanie o wodociągach i kanalizacji* na koniec lat 2018, 2019, 2020 na sieci tej wybudowanych było odpowiednio 507, 508 i 512 przyłączy.

Kierownik ZGK wyjaśnił, że nie jest w stanie podać dokładnej liczby istniejących przyłączy. Wskazał, że część eksploatowanej przez Zakład sieci wybudowana została bez rzetelnej inwentaryzacji i nie ma dokumentacji, na podstawie której można by ustalić liczbę przyłączy.

(akta kontroli str. 168-173, 510, 542-551)

Zgodnie z danymi z Urzędu Gminy w Drzycimiu według stanu na koniec lat 2018-2020 do sieci wodociągowej w ww. gminie przyłączonych było odpowiednio 1002, 1006 i 1006 budynków mieszkalnych i niemieskalnych z co najmniej jednym mieszkaniem, tj. około 90% ogółu¹⁴. Przyłączenia do sieci kanalizacyjnej posiadało odpowiednio 450, 451 i 454 nieruchomości mieszkalnych i niemieskalnych z co najmniej jednym mieszkaniem, tj. około 40%. Tym samym korzystanie z sieci wodociągowej umożliwiono około 96% mieszkańców Gminy, a z sieci kanalizacyjnej – 50%.

Według stanu na koniec 2018 roku ZGK związany był 1146 umowami o zaopatrzenie w wodę oraz 502 umowami o odprowadzanie ścieków. W kontrolowanym okresie zawarte zostało 36 umów z nowymi odbiorcami wody¹⁵ oraz siedem umów o odbiór ścieków z nowych punktów.

¹⁴ Część z ww. nieruchomości nie była przyłączona do gminnej sieci wodociągowej eksploatowanej przez ZGK, lecz korzystało z sieci należącej do Spółdzielni Mieszkaniowej ENERGETYK.

¹⁵ Z tego 13 w roku 2019, 13 w roku 2020 i 10 w I półroczu 2021. Ogółem w latach 2019-2021 (I połowa) ZGK zawarł 113 umów o dostawę wody. Spośród nich 77 dotyczyło zmiany kontrahenta korzystającego z usług.

Podając przyczyny niepodłączenia wszystkich mieszkańców gminy do sieci wodociągowej Kierownik ZGK podał, że wynika to z braku sieci w niektórych miejscowościach znacznie oddalonych od wybudowanych odcinków wodociągu oraz z korzystania przez mieszkańców z własnych ujęć wody.

Z kolei wśród głównych przyczyn niepodłączenia wszystkich mieszkańców do sieci kanalizacyjnej wskazał brak pełnego skanalizowania gminy.

Liczba nieruchomości niepodłączonych do sieci wodociągowej, dla których na koniec czerwca 2021 r. istniała techniczna możliwość podłączenia wyniosła 29, a liczba nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej - pięć. W lipcu 2020 r. ZGK przekazał do Urzędu Gminy w Drzycimiu wykaz nieruchomości niepodłączonych do sieci mimo technicznych możliwości.

(akta kontroli str. 145-161, 186, 193, 462-465, 542, 550)

1.3. W latach 2019-2021 (I połowa) Zakład prowadził działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę na obszarze gmin Drzycim i Bukowiec, natomiast w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków - wyłącznie na obszarze gminy Drzycim. Jako samorządowy zakład budżetowy ZGK korzystał ze zwolnienia z obowiązku uzyskania zezwolenia na prowadzenie ww. działalności na obszarze własnej gminy, przewidzianego art. 16 ust. 3 uzzw. Do 27 lipca 2021 r. nie posiadał natomiast zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę na obszarze Gminy Bukowiec. Szczegółowy opis w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 84-86, 184, 188-191)

1.4. Działalność w zakresie poboru wód i odprowadzania ścieków ZGK prowadził w oparciu o pozwolenia wodnoprawne wydane dla Gminy Drzycim. Regulowały one warunki:

- poboru wód podziemnych z ujęcia w Drzycimiu i odprowadzania oczyszczonych wód popłucznych ze stacji uzdatniania wody w Drzycimiu;
- poboru wód podziemnych z ujęcia w Gródku i odprowadzania oczyszczonych wód popłucznych ze stacji uzdatniania wody w Gródku;
- odprowadzania oczyszczonych ścieków komunalnych z oczyszczalni gminnej w Drzycimiu.

Wydane pozwolenia na pobór wód z ujęcia w Gródku i odprowadzanie wód popłucznych ze stacji uzdatniania wody w Gródku nie obejmowały okresu od 1 stycznia 2021 r. do 1 kwietnia 2021 r. W okresie tym ujęcie było eksploatowane przez ZGK. Mimo to Zakład nie uiścił za I kwartał 2021 r. podwyższonych opłat za usługi wodne, o których mowa w art. 280 pkt 1 ustawy Prawo wodne. Organ PGW Wody Polskie, właściwy do naliczenia opłaty podwyższonej poinformował, że odstąpił od jej ustalenia z uwagi na złożenie wniosku o wydanie nowego pozwolenia wodnoprawnego w terminie pozwalającym na jego uzyskanie przed upływem terminu obowiązywania poprzedniego pozwolenia wodnoprawnego¹⁶.

(akta kontroli str. 89-105, 122, 165, 162-164, 510)

1.5. W kontrolowanym okresie na terenie gminy Drzycim obowiązywał regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków przyjęty uchwałą nr XXVI/185/2006 Rady Gminy w Drzycimiu z 20 kwietnia 2006 r.¹⁷. Regulamin ten w zakresie

¹⁶ Wskazał ponadto, że przyczyną zwłoki we wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie wydania pozwolenia wodnoprawnego była bardzo duża liczba spraw wpływająca do organu, często o bardzo skomplikowanym charakterze, ich spiętrzenie, a także stan epidemii wprowadzony na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 i konieczność wywołanej nim reorganizacji pracy.

¹⁷ W 2018 r. ZGK przedłożył Radzie Gminy Drzycim projekt nowego regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, a ta przekazała go organowi regulacyjnemu do zaopiniowania. We wrześniu 2018 r.

wydawania warunków przyłączania do sieci zawierał postanowienia sprzeczne z art. 19a uzw, wprowadzonym art. 7 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o zmianie ustawy Prawo budowlane oraz niektórych innych ustaw¹⁸, w związku z czym, stosownie do art. 35 ust. 2 ww. ustawy, powinien zostać zaktualizowany w terminie 12 miesięcy od jej wejścia w życie, tj. do 19 września 2021 r.

Do prac nad zmianą regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków ZGK przystąpił w 2021 r. W maju 2021 r. przekazał Radzie Gminy Drzycim projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, a ta bez zmian przekazała go organowi regulacyjnemu. Pismem z 16 czerwca 2021 r. właściwy organ PGW Wody Polskie negatywnie zaopiniował przedłożony dokument, zarzucając mu:

- nieokreślenie minimalnego poziomu usług świadczonych w zakresie dostarczania wody i odprowadzania ścieków oraz subdelegowanie tego uprawnienia na przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne;
- domaganie się podawania we wniosku o zawarcie umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków danych osobowych niezbędnych do zawarcia umowy;
- niedopuszczalną modyfikację unormowań ustawowych w zakresie różnicowania przy zawieraniu umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków pozycji osób, które są posiadaczami nieruchomości o uregulowanym i nieuregulowanym stanie prawnym;
- wykroczenie poza zakres delegacji ustawowej w wyniku wprowadzenia postanowień dotyczących odmowy zawarcia przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne zawarcia i rozwiązania umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków;
- wykroczenie poza zakres delegacji ustawowej w wyniku wprowadzenia do regulaminu postanowień odnośnie do minimalnego okresu wzajemnych rozliczeń, które powinny być elementem umowy i zostać określone przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne;
- wykroczenie poza zakres delegacji ustawowej w wyniku wprowadzenia zapisów zwalniających przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne z obowiązku informowania odbiorców usług o rodzajach i wysokościach cen i stawek opłat wynikających z nowych taryf, podanych do publicznej wiadomości;
- sformułowanie metody ustalania ilości pobranej wody w sytuacji braku możliwości odczytu stanu wodomierzy lub urządzeń pomiarowych z przyczyn niezależnych od przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w sposób sprzeczny z przepisami ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków i rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie określenia taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryfy oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków¹⁹;
- wykroczenie poza zakres delegacji ustawowej poprzez określenie przesłanek umożliwiających odmowę przyłączenia do sieci;
- wprowadzenie obowiązku wykonania inwentaryzacji powykonawczej przez podmiot podłączany, uregulowanego już na poziomie ustaw i rozporządzeń;

PGW Wody Polskie negatywnie oceniło przedłożony projekt. Nie był on dalej procedowany przez Radę Gminy Drzycim.

¹⁸ Dz. U. z 2020 r., poz. 471, ze zm. Dalej: „nowela uzw”.

¹⁹ Dz. U. z 2018 r., poz. 472, ze zm. Dalej: „rozporządzenie taryfowe”.

- wykroczenie poza zakres delegacji ustawowej w wyniku wprowadzenia zapisów określających przypadki, w których przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma prawo do ograniczenia lub wstrzymania świadczenia usług;
- wprowadzeniu niedozwolonego ograniczenia co do formy i okresu składania reklamacji oraz niedozwolonej modyfikacji § 18 ust. 3 rozporządzenia taryfowego w zakresie pokrycia kosztów sprawdzenia pomiarów w przypadku niepotwierdzenia zgłoszonych zastrzeżeń;
- wykroczenie poza zakres delegacji ustawowej w wyniku wprowadzenia zapisów określających odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, które powinny być uregulowane w umowie o świadczenie usług.

(akta kontroli str. 29-83)

Poprawiony projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków ZGK przedłożył Radzie Gminy Drzycim 6 września 2021 r. do rozpatrzenia na sesji 17 września 2021 r.

(akta kontroli str. 443-459, 489)

1.6. W latach 2019-2021 (I połowa) przychody ZGK w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę wyniosły odpowiednio 472,2 tys. zł, 463,0 tys. zł i 242,5 tys. zł. Koszty przypisane tej działalności wyniosły odpowiednio 408,1 tys. zł, 401,7 tys. zł i 225,4 tys. zł.

Z tytułu zbiorowego odprowadzania ścieków ZGK zrealizował w ww. okresie przychody w wysokości 158,9 tys. zł, 173,6 tys. zł i 94,9 tys. zł, ponosząc przy tym koszty w wysokości 172,8 tys. zł, 212,7 tys. zł, 107,8 tys. zł.

W latach 2019-2021 (I połowa) ZGK nie pozyskiwał środków zewnętrznych na finansowanie swej działalności.

(akta kontroli str. 362, 421-429)

Z uwagi na fakt, że ZGK nie planował w latach 2019-2021 budowy urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych nie sporządzono wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń. W okresie tym na terenie Gminy Drzycim prowadzono przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, w szczególności polegające na modernizacji Stacji Uzdatniania Wody w Drzycimiu oraz rozbudowie i przebudowie sieci wodociągowej²⁰, jednak proces inwestycyjny prowadził i finansował Urząd Gminy w Drzycimiu.

(akta kontroli str. 363-364)

1.7. W latach 2019-2021 (I połowa) na realizowane przez ZGK usługi obowiązywała taryfa za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków zatwierdzona przez PGW Wody Polskie na okres trzech lat decyzją z 3 sierpnia 2018 r.²¹

28 kwietnia 2021 r., tj. na 126 dni przed upływem okresu obowiązywania ww. taryfy, ZGK wystąpił do PGW Wody Polskie o zatwierdzenie nowej taryfy, określonej na

²⁰ W okresie tym zrealizowano następujące zadania inwestycyjne: rozbudowa stacji uzdatniania wody w m. Drzycim, wykonanie studni głębinowej nr 5 i likwidacja studni nr 2 na terenie ujęcia wód podziemnych w m. Gródek, rozbudowa sieci wodociągowej w m. Gródek (ul. Szkolna i ul. Sosnowa) oraz na trasie Mały Dółsk-Dółsk, przebudowa sieci wodociągowej w m. Drzycim (ul. Podgórna, Młyńska), budowa oczyszczalni ścieków w Drzycimiu etap I i II. Zlecono ponadto wykonanie projektów na przedsięwzięcia: budowa stacji uzdatniania wody wraz z urządzeniami i instalacjami towarzyszącymi, elektrycznymi i sterowniczymi oraz rozbiórka istniejącego budynku w stacji uzdatniania wody w m. Gródek, rozbudowa sieci wodociągowej na działkach nr ewid. 96/2, 156/4, 3263/4, 271/9 w m. Gródek, przebudowa wodociągu azbestowego na części ul. Kościelnej w m. Drzycim, budowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Wery oraz budowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Gródek wraz z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni w Drzycimiu.

²¹ Taryfa obowiązywała w okresie od 1 września 2018 r. do 1 września 2021 r.

okres kolejnych trzech lat. Decyzją z 17 czerwca 2021 r. właściwy organ PGW Wody Polskie odmówił zatwierdzenia taryfy i nałożył na ZGK obowiązek przedłożenia w terminie 90 dni poprawionego projektu taryfy oraz uzasadnienia, o których mowa w art. 24b ust. 4 pkt 1 i 2 uzzw. W uzasadnieniu decyzji odmownej wskazał, że wniosek taryfowy wraz z uzasadnieniem mimo składania przez ZGK wyjaśnień i uzupełnień nie pozwalał na przeprowadzenie analizy wymaganej przepisami uzzw z uwagi na niespójne i niepełne dane oraz błędy arytmetyczne.

Poprawiony projekt taryfy ZGK przesłał 12 sierpnia 2021 r., a kolejne poprawki 25 i 30 sierpnia 2021 r.

Decyzją z 2 września 2021 r.²² właściwy organ zatwierdził taryfę za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków na okres trzech lat, oceniając, że spełnia ona wymagania uzzw i rozporządzenia taryfowego. Taryfa ta ogłoszona została przez PGW Wody Polskie 13 września 2021 r., tym samym wejdzie w życie 21 września 2021 r.

(akta kontroli str. 106-114, 430-437, 496)

Zatwierdzając taryfy PGW Wody Polskie uznało je za zgodne z uzzw. Jak wskazał Kierownik ZGK niska cena wody i ścieków nie motywuje mieszkańców do oszczędzania wody i nie zaobserwowano jakichkolwiek efektów w tym zakresie. Wskazał ponadto na problemy w zatwierdzeniu taryf przez organ regulacyjny, gdy planowany wzrost przekracza poziom przyjęty przez ten organ. Podał, że przyjęta w 2021 r. cena na ścieki w taryfie G3, ustalona zgodnie ze wskaźnikami narzuconymi przez organ regulacyjny, przy dalszym wzroście cen materiałów, płac i energii może spowodować brak pokrycia kosztów prowadzonej działalności.

(akta kontroli str. 494)

Sytuacja braku pokrycia kosztów działalności kanalizacyjnej i związane z tym subsydiowanie skrócone miało miejsce w latach 2019-2021 (I półrocze) w związku z wysokością taryf zatwierdzonych przez PGW Wody Polskie w 2018 r.

Prowadzona w ZGK w latach 2019-2021 (I półrocze) ewidencja księgowa nie pozwalała na wydzielenie przychodów w podziale na poszczególne rodzaje działalności wodnej i ściekowej oraz w odniesieniu do poszczególnych taryf. Koszty prezentowano zarówno w układzie rodzajowym, jak i kalkulacyjnym, wydzielając takie ośrodki kosztów jak: hydrofornia Drzycim, hydrofornia Gródek, oczyszczalnia oraz kanalizacja Gródek.

(akta kontroli str. 402-420)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W kontrolowanym okresie, do 27 lipca 2021 r., ZGK prowadził działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie Gminy Bukowiec bez zezwolenia wymaganego art. 16 ust. 1 uzzw, jak również bez promesy jego wydania, przewidzianej art. 17c ww. ustawy. W toku kontroli ZGK uzyskał ww. zezwolenie²³.

Kierownik ZGK wyjaśnił, że z uwagi na istniejący wodociąg wybudowany w latach 90-tych ubiegłego wieku ZGK nie występował o zgodę, gdyż bez zgody Wójta Gminy Bukowiec nie byłoby możliwości jego wykonania.

(akta kontroli str. 84-86, 184, 188-191)

W odniesieniu do złożonych wyjaśnień Izba zauważyła, że przedstawione okoliczności nie stanowią uzasadnienia dla braku zezwolenia. Zezwolenie na

²² Nr GD.RZT.70.344.108.2021/D.DW.

²³ Na podstawie decyzji Wójta Gminy Bukowiec nr 1/2021 z 27 lipca 2021 r. Stała się ona ostateczna i prawomocna 27 lipca 2021 r.

wybudowanie wodociągu nie jest równoznaczne z zezwoleniem na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Ponadto treść art. 32 uzzw wyraźnie wskazuje, że mają je uzyskać wszystkie przedsiębiorstwa, także te, które świadczyły usługi, a zatem posiadały infrastrukturę, przed wprowadzeniem obowiązku uzyskania zezwolenia.

2. Prowadzona w ZGK w latach 2019-2021 (I półrocze) ewidencja księgowa nie pozwalała na wydzielenie przychodów w podziale na poszczególne rodzaje działalności wodnej i ściekowej oraz w odniesieniu do poszczególnych taryf, czym naruszono art. 20 ust. 5 pkt 1 uzzw.

Kierownik ZGK wyjaśnił m.in., że wydzielanie przychodów odbywało się w sposób „analogowy”. Obecnie trwają natomiast prace mające na celu doprowadzenie do wyodrębnienia wskazanych operacji w ramach posiadanego oprogramowania.

(akta kontroli str. 399, 402-420)

3. Za nierzetelne NIK uznaje przystąpienie przez ZGK do prac nad projektem regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków w terminie niegwarantującym²⁴ aktualizacji tego dokumentu przed 19 września 2021 r., stosownie do wymogu art. 35 ust. 2 noweli uzzw. Projekt regulaminu przedłożono Radzie Gminy Drzycim 11 maja 2021 r., ta natomiast przekazała go PGW Wody Polskie do opiniowania 7 czerwca 2021 r. Projekt nowego regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków po analizie uwag zawartych w opinii PGW Wody Polskie z 16 czerwca 2021 r., przedłożony został Radzie Gminy Drzycim do rozpatrzenia na sesji 17 września 2021 r. Do zakończenia czynności kontrolnych regulamin nie został uchwalony, czego skutkiem było obowiązywanie w kontrolowanym okresie regulaminu z 2006 r., nieuwzględniającego m.in. zmian stanu prawnego i zawierającego postanowienia sprzeczne z uzzw i rozporządzeniem taryfowym²⁵.

Kierownik ZGK wyjaśnił, że z uwagi na możliwe różne interpretacje kwestii niezbędnych do zmiany oraz chęć przedłożenia projektu regulaminu czytelnego dla odbiorców, przedłożenie projektu Radzie Gminy Drzycim wymagało dokładnego przeanalizowania istniejącego stanu. Wskazał ponadto, że obowiązujący regulamin był analizowany w celu wprowadzenia niezbędnych zmian, a zapisy niezgodne z uzzw miały za zadanie zabezpieczyć interesy Zakładu przed ewentualnymi roszczeniami odszkodowawczymi lub zawarciem umowy z późniejszym brakiem możliwości wyegzekwowania należności za pobraną wodę lub odprowadzone ścieki.

(akta kontroli str. 29-86, 399, 443-459, 489)

4. Dla trzech pracowników zajmujących się w kontrolowanym okresie sprawami związanymi z gospodarką wodno-ściekową nie sporządzono zakresów obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności, a zakres sporządzony dla czwartego pracownika był nieaktualny. Nie uwzględniał on bowiem przydzielonych mu zadań w zakresie opieki nad zwierzętami.

Powyższe było nierzetelne w świetle standardu A3 Struktura organizacyjna, określonego w załączniku do Komunikatu nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów

²⁴ Z uwagi na brak sesji planowych Rady Gminy Drzycim w okresie letnim.

²⁵ M.in. przekraczający delegację z art. 19 ust. 5 uzzw katalog stanów faktycznych, których wystąpienie uprawniało ZGK do wstrzymania lub ograniczenia usług ponad zakres określony w art. 8 ust. 1 uzzw, dodatkowe, modyfikujące art. 15 ust. 4 przesłanki odmowy przyłączenia odbiorcy do sieci, niespełniające wymogów art. 19 ust. 2 pkt 1 uzzw określenie minimalnego poziomu usług, niezgodny z art. 6 ust. 3 pkt 6 uzzw obowiązek zawarcia z odbiorcą, której tytuł prawny do nieruchomości nie został ustanowiony na czas nieokreślony wyłącznie umowy o zaopatrzenie w wodę na czas określony, określenie sposobów rozliczeń w przypadku nieprawidłowego działania wodomierza niezgodne z § 18 rozporządzenia taryfowego.

publicznych²⁶, zgodnie z którym zakres podległości pracowników powinien być określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny, a aktualny zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności powinien być określony dla każdego pracownika.

Kierownik ZGK wyjaśnił, że w związku z niewielką liczbą etatów osoby na stanowiskach administracyjnych muszą się wzajemnie zastępować w przypadku urlopu lub choroby. Podobnie jest ze stanowiskami robotniczymi. Wymusza to praktycznie szeroki zakres obowiązków i konieczność zajmowania się bieżącymi sprawami. Niewielka liczba pracowników powoduje brak rozdrobnienia obowiązków i odpowiedzialności, w związku z czym nie sporządzano zakresu dla każdego pracownika indywidualnie.

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień Izba wskazuje, że – jak wynika chociażby z ewidencji księgowej – pracownicy nie realizują tych samych zadań, a zatem powinni otrzymać pisemną informację jakie są ich obowiązki oraz kogo i w jakim zakresie będą zastępować w przypadku nieobecności.

(akta kontroli str. 131, 460, 503-507)

5. ZGK nierzetelnie przygotował dla PGW Wody Polskie projekt taryfy na dostawę wody i zbiorowe odprowadzanie ścieków, co przyczyniło się do opóźnienia w jej zatwierdzeniu przez organ regulacyjny. W konsekwencji nowa taryfa nie weszła w życie po upływie 3 lat obowiązywania poprzedniej. Jak wykazywało PGW Wody Polskie przygotowany przez ZGK w II kwartale 2021 r. projekt wraz z uzasadnieniem mimo uzupełnień dokonywanych na wezwanie organu nie pozwalał na przeprowadzenie analizy wymaganej przepisami uzzw z uwagi na niespójne i niepełne dane oraz błędy arytmetyczne. Również kolejny projekt taryfy, przygotowany przez ZGK w III kwartale 2021 r. wymagał poprawek i uzupełnień.

Z wyjaśnień Kierownika ZGK wynikało, że brak zatwierdzenia taryfy przez organ regulacyjny wynikał z zaproponowania zbyt dużego wzrostu cen na odbiór ścieków.

W odniesieniu do powyższych wyjaśnień Izba wskazuje, że jakkolwiek jednym z elementów podnoszonych przez PGW Wody Polskie w procesie zatwierdzania taryfy był zbyt duży wzrost ceny na ścieki, organ ten formułował również liczne wnioski dotyczące nieprawidłowego wypełnienia wniosku taryfowego, błędów arytmetycznych lub braku przedstawienia niezbędnych informacji.

(akta kontroli str. 430-442, 494, 496-502)

OCENA CZĄSTKOWA

Zakład zapewniał doświadczoną kadrę do realizacji zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Nie był natomiast w pełni przygotowany organizacyjnie do świadczenia usług w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Dopiero w trakcie kontroli uzyskał bowiem wymagane zezwolenie na prowadzenie ww. działalności na terenie gminy Bukowiec. Działania ZGK nie zapewniły ponadto terminowego wejścia w życie aktualizacji regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków oraz nowych taryf. Kontrola wykazała ponadto, że prowadzona w Zakładzie ewidencja księgowa nie spełniała wymogów uzzw.

OBSZAR

2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi.

Opis stanu faktycznego

2.1. W kontrolowanym okresie przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Drzycim prowadzone były bezpośrednio

²⁶ Dz. Urz. MF z 30 grudnia 2009 r., Nr 15, poz. 84.

przez Urząd Gminy w Drzycimiu²⁷. W związku z powyższym ZGK nie opracowywał wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych.

(akta kontroli str. 87, 364)

2.2. Należące do Gminy Drzycim, a eksploatowane przez ZGK sieć wodociagowa i kanalizacyjna nie były przez ostatnich pięć lat przed wszczęciem niniejszej kontroli poddane kontrolom okresowym, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane. Przegląd stanu technicznego istniejącej sieci wodociagowej w odniesieniu do trzech odcinków z m. Gródek, Wery i Jastrzębie przeprowadzony został 29 lipca 2021 r. w związku z przeprowadzoną na zlecenie NIK kontrolą Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Świeciu. Szczegółowy opis w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 196-258)

2.3. Eksploatowane przez ZGK ujęcia wody w Gródku i Drzycimiu posiadały strefy ochronne ustalone decyzjami Starosty Świeckiego²⁸ w promieniu 8 m od obudów studni, obejmujące wyłącznie strefy ochrony bezpośredniej.

Do dnia zakończenia czynności kontrolnych dla ww. ujęć nie sporządzono²⁹ analizy ryzyka, o której mowa w art. 133 ust. 3 ustawy Prawo wodne. Wykonanie analizy dla ujęcia w Drzycimiu zostało zlecone w toku kontroli, 16 sierpnia 2021 r.

(akta kontroli str. 89-91, 142-143, 393-394)

Na obu ujęciach studnie znajdowały się na terenie ogrodzonym ujęcia i stacji uzdatniania wody, a ich strefy ochrony bezpośredniej nie były osobno wyгородzone. W przypadku trzech studni, dwóch eksploatowanych na ujęciu w Drzycimiu i jednej awaryjnej w Gródku, ogrodzenie to zamontowane zostało w odległości bliższej niż 8 m od obudów studni. Tablice informujące o strefie zamieszczono – w przypadku ujęcia w Drzycimiu – na ogrodzeniu ujęcia, w przypadku ujęcia w Gródku – na ścianie Stacji Uzdatniania Wody³⁰.

Teren ochrony bezpośredniej jedynej eksploatowanej w kontrolowanym okresie studni na ujęciu wody w Gródku zagospodarowany był zielenią i nie był użytkowany do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody. Przebywanie na tym terenie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody ograniczono do minimum.

Teren ochrony bezpośredniej trzech studni eksploatowanych na ujęciu wody w Drzycimiu zagospodarowany został zgodnie z projektem budowlanym stanowiącym załącznik do pozwolenia na budowę stacji uzdatniania wody w miejscowości Drzycim wydanego 10 grudnia 2013 r. dla inwestora - Gminy Drzycim. Zgodnie z tym projektem:

²⁷ W okresie tym zrealizowano następujące zadania inwestycyjne: rozbudowa stacji uzdatniania wody w m. Drzycim, wykonanie studni głębinowej nr 5 i likwidacja studni nr 2 na terenie ujęcia wód podziemnych w m. Gródek, rozbudowa sieci wodociagowej w m. Gródek (ul. Szkolna i ul. Sosnowa) oraz na trasie Mały Dółsk-Dółsk, przebudowa sieci wodociagowej w m. Drzycim (ul. Podgórna, Młyńska), budowa oczyszczalni ścieków w Drzycimiu etap I i II. Zlecono ponadto wykonanie projektów na przedsięwzięcia: budowa stacji uzdatniania wody wraz z urządzeniami i instalacjami towarzyszącymi, elektrycznymi i sterowniczymi oraz rozbórka istniejącego budynku w stacji uzdatniania wody w m. Gródek, rozbudowa sieci wodociagowej na działkach nr ewid. 96/2, 156/4, 3263/4, 271/9 w m. Gródek, przebudowa wodociagu azbestowego na części ul. Kościelnej w m. Drzycim, budowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Wery oraz budowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Gródek wraz z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni w Drzycimiu.

²⁸ Decyzjami nr OŚ-6223/34/2005 z 5 kwietnia 2007 r. oraz nr OŚ.6341.5.2013 z 28 lutego 2013 r.

²⁹ Zgodnie z art. 551 ust. 2 ustawy Prawo wodne, po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. 2020 poz. 875) termin na jej sporządzenie upływa 31 grudnia 2022 r.

³⁰ Dalej: „SUW”.

- w promieniu 8 m od obudów studni teren częściowo wyłożony był polbrukiem, m.in. wykorzystywanym do wjazdu pojazdów opróżniających osady z odстойnika stacji uzdatniania wody;
- pomiędzy znajdującymi się w odległości ok. 12 m studniami SW-2 i SW-3 przebiegał podziemny rurociąg odprowadzający wody popłuczne z jednego z budynków stacji uzdatniania wody do odстойnika.

(akta kontroli str. 132-141, 521-526)

2.4. W kontrolowanym okresie ZGK w imieniu Gminy Drzycim wypełniał obowiązki określone w pozwoleniu wodnoprawnym na odprowadzanie do ziemi oczyszczonych ścieków komunalnych z oczyszczalni w Drzycimiu, tj. dokumentował systematyczne pomiary ilości odprowadzanych ścieków, zlecał akredytowanemu laboratorium cztery razy w roku ocenę jakości odprowadzanych ścieków, uczestniczył w utrzymaniu rowu na zasadach określonych z Gminną Spółką Wodną w Drzycimiu. Wywiązywał się również z nałożonych w pozwoleniach wodnoprawnych na pobór wód podziemnych z ujęć wody w Drzycimiu i Gródku obowiązków dotyczących:

- pomiarów ilości pobranej wody;
- pomiarów wydajności i poziomu zwierciadła wody w studni;
- przeprowadzania badań jakości wody surowej (podziemnej);
- przeglądów eksploatacyjnych urządzeń oczyszczających wody popłuczne;
- oceny spełniania przez wody popłuczne warunków pozwolenia wodnoprawnego w zakresie zawiesiny ogólnej, żelaza, temperatury i odczynu pH;
- partycypacji w kosztach utrzymania rowu melioracyjnego.

W związku z opisany w pkt. 2.3. niepełnym wygradzeniem terenu stref ochrony bezpośredniej studni na ujęciu w Gródku i Drzycimiu nie dochowano określonych w pozwoleniach wodnoprawnych obowiązków dotyczących wyłączenia ich z wszelkiego użytkowania niezwiązanego z obsługą ujęcia³¹.

(akta kontroli str. 89-105, 119-129)

Do pomiarów wody pobieranej z ujęć oraz wód popłucznych ZGK wykorzystywał zalegalizowane urządzenia pomiarowe. Prowadzone pomiary wykazały przekroczenia ilościowe dotyczące maksymalnego dobowego poboru wody z ujęcia w Drzycimiu w dniach od 20 do 22 czerwca 2021 r. Szczegółowy opis zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Złcone badania nie wykazały przekroczeń warunków jakościowych określonych w pozwoleniu wodnoprawnym.

(akta kontroli str. 130, 478, 477- 495)

W latach 2019-2021 (I połowa) ZGK nie ponosił podwyższonych opłat z tytułu korzystania z wód podziemnych, wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym.

(akta kontroli str. 165)

2.5. W latach 2019-2021 (I połowa) ZGK pobrał z ujęć odpowiednio 278,86 tys. m³; 278,64 tys. m³; 149,75 tys. m³ wody surowej. W okresie tym odbiorcom sprzedano odpowiednio 170,91 tys. m³, 153,05 tys. m³, 81,36 tys. m³, a na własne cele technologiczne zużyto odpowiednio 50,0 tys. m³, 22,8 tys. m³, 7,1 tys. m³. Tym samym straty wody wyniosły 57,95 tys. m³ (21%), 102,79 tys. m³ (37%), 61,29 tys. m³ (41%).

³¹ Przy czym w kontrolowanym okresie nie dokonywano poboru wody ze studni na ujęciu w Gródku, dla której wygradzono zbyt małą strefę ochrony bezpośredniej.

Jak wskazał Kierownik ZGK skokowy wzrost wielkości strat w kontrolowanym okresie wynikał ze zmiany sposobu ich obliczania. W związku z rozliczeniami podatkowymi od 2020 r. jako zużycie technologiczne wykazywany był wyłącznie pobór ściśle udokumentowany co do miejsca, czasu i ilości. Wody zużyte na cele technologiczne, jednak bez precyzyjnego określenia ilości traktowane były jako straty. Przed 2020 r. woda zużywana na cele technologiczne była szacowana.

(akta kontroli str. 115-116, 352-353)

Kierownik ZGK podał, że w jego ocenie główną przyczyną wysokich strat wody był stan przejętych sieci, zwłaszcza popegeerowskich. Sieci te były wykonywane z materiałów dostępnych w danym czasie, bez szczegółowej inwentaryzacji, z rozbudowaną siecią budynków gospodarczych, dziś nieużywanych. W wyniku starzenia się materiałów mogą następować uszkodzenia elementów powodując wycieki trudne do ustalenia, zwłaszcza na terenie parków, byłych gospodarstw, odcinkach nieużywanych sieci i przyłączy. Kierownik wskazał również, że niewielki procent strat był prawdopodobnie wynikiem kradzieży wody poprzez hydranty lub nielegalne przyłącza.

W kontrolowanym okresie Urząd Gminy w Drzycimiu realizował działania inwestycyjne sprzyjające ograniczeniu strat wody. Były to rozbudowa stacji uzdatniania wody w Drzycimiu (2 471,5 tys. zł) oraz przebudowa sieci wodociągowej w ul. Podgórnej i Młyńskiej w Drzycimiu (354,6 tys. zł). Zlecono ponadto wykonanie projektów na przedsięwzięcia: budowa stacji uzdatniania wody wraz z urządzeniami i instalacjami towarzyszącymi, elektrycznymi i sterowniczymi oraz rozbiórka istniejącego budynku w stacji uzdatniania wody w m. Gródek, przebudowa wodociągu azbestowego w ul. Kościelnej w Drzycimiu.

W wyniku podjętych inwestycji poprawiła się jakość wody uzdatnionej, zmniejszyła częstotliwość pęknięć sieci wodociągowej i liczba awarii (przecieków) na sieci.

Ponadto w celu ograniczenia strat wody ZGK kontrolował hydranty ppoż oraz zakładał zabezpieczenia przed nielegalnym poborem wody, niezwłocznie przystępował do napraw awarii oraz prowadził kontrole przyłączy opisane w pkt. 3.9.

(akta kontroli str. 352)

2.6. W latach 2019-2021 (I połowa) na eksploatowanej przez ZGK sieci wodociągowej wystąpiło łącznie 21 awarii³², z tego 14 dotyczyło przyłączy, cztery – sieci a trzy – hydrantu. Wskaźnik intensywności awarii³³ dla poszczególnych lat ww. okresu wyniósł odpowiednio 0,14; 0,04; 0,02 a średni czas awarii mieścił się w przedziale między 5 a 5,5 godziny³⁴. Nie wystąpiły przypadki awarii długotrwałych, tj. trwających ponad dobę.

Kierownik ZGK wskazał, że przyczyną awarii była korozja materiałów i uszkodzenia mechaniczne.

W badanym okresie, jak również w roku go poprzedzającym, Urząd Gminy w Drzycimiu podejmował działania w celu zmniejszenia awaryjności sieci. W 2018 r. na SUW w Drzycimiu wymieniono zużyty zestaw pompowy, wskutek czego nastąpiło ustabilizowanie ciśnienia. Ponadto w 2020 r. zrealizowano zadanie polegające na wymianie rurociągu i przyłączy w ul. Podgórnej i Młyńskiej w miejscowości Drzycim. Oba zadania realizowane były przez Urząd Gminy w Drzycimiu. Wkład ZGK polegał na zgłoszeniu potrzeby ich przeprowadzenia na etapie konsultacji budżetowych, jak również na wsparciu merytorycznym w toku realizacji.

(akta kontroli str. 117-118, 352)

³² Z tego 15 w roku 2019, cztery w roku 2020 i dwie w roku 2021.

³³ Określony jako liczba awarii w roku do łącznej długości sieci wodociągowej w km.

³⁴ Maksymalne czasy awarii wyniosły 9 godzin w roku 2019, 6 godzin w roku 2020 i 7 godzin w I połowie 2021 r.

W analogicznym okresie na sieci kanalizacyjnej nie wystąpiły awarie techniczne rozumiane jako uszkodzenia i nieszczelności. Jednocześnie wystąpiło łącznie 17 niedrożności sieci spowodowanych jej zapchaniem. Kierownik ZGK wskazał, że w Drzycimiu główną przyczyną było wrzucanie do sieci kanalizacji sanitarnej chusteczek nasączanych, które zbijając się w większe kłęby powodują tworzenie się zatorów. Podał również, że w Gródku na kilku odcinkach sieć kanalizacji nie posiada spadków lub posiada ugięcia rurociągów, co powoduje brak przepływu ścieków, a w połączeniu z nagromadzeniem się osadów i chusteczek nawilżających - zatory.

(akta kontroli str. 351, 366, 461)

2.7. Technologia uzdatniania wody na obu eksploatowanych przez ZGK SUW opierała się na procesach służących wytrąceniu z wody podziemnej żelaza i manganu.

Na stacji w Gródku proces uzdatniania zakładał odżelazienie napowietrzonej wody surowej najpierw na trzech filtrach ze złożem kwarcowym, a następnie jej przekierowanie w celu odmanganienia na kolejny filtr ze złożem kwarcowym.

Na stacji w Drzycimiu w kontrolowanym okresie zmieniono stosowaną technologię. Przed przeprowadzoną w 2019 r. renowacją proces uzdatniania wody wyglądał tak, jak na stacji w Gródku³⁵. Po modernizacji - technologia uzdatniania w SUW w Drzycimiu zakładała wytrącanie manganu i żelaza w procesie dwustopniowej aeracji i filtracji, najpierw na złożu jednowarstwowym chalcedonitowym, a następnie na filtrach ciśnieniowych dwuwarstwowych, złożonych z warstwy filtracyjnej DEFEMAN i chalcedonu.

Na żadnej z SUW technologia nie przewidywała stałej dezynfekcji wody - w razie potrzeby zakładano wykorzystanie w tym celu podchlorynu sodu.

(akta kontroli str. 184-185, 527-532)

Na wprowadzane zmiany w stosowanej na SUW w Drzycimiu technologii uzdatniania wody inwestor – Gmina Drzycim nie uzyskała zgody Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy. W opinii wskazanego organu była ona wymagana.

(akta kontroli str. 491)

2.8. Część materiałów i wyrobów używanych przez ZGK do uzdatniania wody nie posiadała pozytywnej oceny higienicznej Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Świeciu³⁶, o której mowa w art. 12 ust. 2 uzw. Ocena taka wydana została na wniosek inżyniera budowy jedynie dla 11 z 17 kategorii materiałów, wyrobów i urządzeń użytych w 2019 r. w trakcie modernizacji do wykonania instalacji SUW Drzycim. Szczegółowy opis zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 177-180, 184, 466-472)

2.9. W zawartych w kontrolowanym okresie umowach o dostawę wody z wodociągu komunalnego ZGK wprowadzał zapisy obligujące do stosowania bonifikaty w opłatach³⁷ w przypadku niedotrzymania warunków umowy przez dostawcę. W celu ustalenia konkretnej wysokości obniżki umowa odsyłała do odrębnych przepisów. W toku kontroli kierownik ZGK nie potrafił ich wskazać.

Jak wyjaśnił Kierownik ZGK w latach 2019-2021 ZGK nie stosował obniżek cen wody za niedostarczenie wody odpowiedniej jakości, gdyż nie wystąpiły okoliczności uzasadniające ich naliczenie, tj. nie odnotowano przypadków uznania przez PPIS

³⁵ Z tą różnicą, że układ był dwustopniowy, tj. po oczyszczeniu woda kierowana była do dwóch zbiorników retencyjnych, z których pompowana była do sieci za pomocą pomp poziomych, podczas gdy na SUW w Gródku układ był jednostopniowy.

³⁶ Dalej: „PPIS w Świeciu”.

³⁷ W wysokości od 10 do 100% wartości obliczonej.

w Świeciu wody jako warunkowo dopuszczanej do użycia, przypadków dostarczenia wody w niewystarczającej ilości (mniej niż 5 m³/dobę) lub pod nieodpowiednim ciśnieniem.

(akta kontroli str. 166-167, 185)

2.10. W kontrolowanym okresie ZGK terminowo przekazał do Głównego Urzędu Statystycznego³⁸ sprawozdania M-06 *Sprawozdania o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych* za lata 2018 i 2020. Sprawozdanie za rok 2019 zostało przekazane z sześciodniowym opóźnieniem, co zostało szczegółowo opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Do sprawozdań tych podawano dane częściowo nierzetelne, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 168-176)

2.11. Wśród ograniczeń i utrudnień związanych z prawidłowym gospodarowaniem zasobami wodnymi Kierownik ZGK wymienił m.in. [1] stan sieci na terenach popegeerowskich oraz brak ich szczegółowej inwentaryzacji, [2] budowę przez duże podmioty będące w dobrej kondycji finansowej własnych ujęć wody, co negatywnie wpływa na przychody ZGK, [3] opóźnienia w wydawaniu pozwoleń wodnoprawnych, [4] nakładanie nowych obowiązków związanych z ponoszeniem kosztów np. wykonanie analiz ryzyka, [5] problemy ze skuteczną egzekucją należności.

(akta kontroli str. 187)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. Za nierzetelne NIK uznaje niezgłoszenie Urzędowi Gminy w Drzycimiu konieczności objęcia sieci wodociągowej i kanalizacyjnej kontrolą okresową, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane.

Kierownik ZGK wyjaśnił m.in., że Zakład na bieżąco monitoruje stan techniczny sieci wodociągowej i kanalizacyjnej i usuwa stwierdzone usterki. Podał, że z uwagi na lokalizację podziemną sieci wodociągowej i kanalizacyjnej wykonanie pełnego przeglądu wiązałoby się z dużymi kosztami, które mogłyby zwiększyć cenę wody i ścieków. Dodał również, że aktualnie zostanie przeanalizowana dokumentacja przekazania mienia we władanie ZGK, gdzie ustalone zostaną obowiązki w zakresie dokonywania przeglądów.

(akta kontroli str. 399-400, 510)

2. Za nierzetelne NIK uznaje niezgłoszenie Urzędowi Gminy w Drzycimiu, zajmującemu się inwestycjami komunalnymi, niewłaściwego zabezpieczenia stref ochrony bezpośredniej wokół eksploatowanych studni na ujęciu wód podziemnych w Drzycimiu. Teren ochrony bezpośredniej dla dwóch z trzech studni, określony w pozwoleniu wodnoprawnym na 8 m od ich obudów, nie był wygradzony, co więcej częściowo znajdował się poza ogrodzeniem SUW w Drzycimiu³⁹. Było to niezgodne z art. 129 ust. 1 ustawy Prawo wodne. Jednocześnie w związku z powyższym ZGK nie był w stanie uczynić zadość wymogom art. 128 pkt 4 ww. ustawy, tj. ograniczyć wyłącznie do niezbędnych potrzeb przebywanie w strefie ochrony bezpośredniej osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

Kierownik ZGK wyjaśnił m.in., że studnie są zlokalizowane w wygradzonym i zamkniętym obszarze ujęć wód, użytkowanym wyłącznie w celu poboru i uzdatniania wody. Dodał również, że w związku z koniecznością wykonania analizy ryzyka dla ujęć wód, gdzie jednym z elementów jest określenie stref ochronnych ich

³⁸ Dalej: „GUS”.

³⁹ Najmniejsza odległość obudów studni od ogrodzenia całego terenu SUW zamiast wymaganych 8 m wyniosła w przypadku studni SW-3 -2,7 m, a w przypadku studni SW-4 – 6,8 m.

wygodzenie nastąpi po zatwierdzeniu wskazanej dokumentacji, która aktualnie jest wykonywana.

(akta kontroli str. 132-141, 400-401)

3. ZGK pobierał wodę z ujęcia w Drzycimiu niedopełniając warunków określonych pozwoleniem wodnoprawnym na pobór wód podziemnych z tego ujęcia określonych decyzją Starosty Świeckiego z 28 lutego 2013 r., znak OŚ.6341.5.2013, po zmianach⁴⁰:

- nie wywiązano się z nałożonego pkt II.9 tego pozwolenia obowiązku wyłączenia strefy ochrony bezpośredniej z wszelkiego użytkowania niezwiązanego z obsługą ujęcia;
- w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2021 r. ZGK trzykrotnie dokonał poboru wody z tego ujęcia z przekroczeniem maksymalnej, dopuszczalnej pozwoleniem ilości. W dniach tych pobrano odpowiednio 1236 m³, 1230 m³, 1226 m³, podczas gdy maksymalna, dopuszczona pozwoleniem ilość wynosiła 1220 m³/d.

Niedochowanie obowiązku w zakresie stref ochrony bezpośredniej wynikało z niewłaściwego ich wygodzenia. W sprawie przekroczenia maksymalnego dobowego poboru Kierownik wskazał, że znaczny pobór wody mógł być spowodowany znacznymi temperaturami i podlewaniami ogrodów. Wskazał, że z uwagi na konieczność zapewnienia nieprzerwanych dostaw wody SUW działa w trybie automatycznym, bez nastawy maksymalnego dobowego poboru wody oraz że przekroczenie miało charakter incydentalny.

(akta kontroli str. 89-93, 477-478)

4. Sprawozdanie o wodociągach i kanalizacji M-06 za rok 2019 ZGK złożył z sześciodniową zwłoką w stosunku do terminu określonego w programie badań statystycznych, czym naruszono art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej⁴¹.

Kierownik ZGK wyjaśnił m.in., że opóźnienie wynikało z konieczności zebrania danych.

(akta kontroli str. 168-176, 542-548)

Dodatkowo do sprawozdań M-06 Sprawozdanie o wodociągach i kanalizacji przekazanych GUS w kontrolowanym okresie podawano dane nierzetelne w zakresie:

- długości czynnej sieci wodociągowej oraz liczbie przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych i zamieszkania zbiorowego (sprawozdanie za 2018 r.);
- ilości ścieków bytowych odprowadzonych siecią kanalizacyjną (z uwagi na uwzględnienie ścieków przemysłowych oraz wód opadowych, które w świetle instrukcji wypełniania sprawozdania winny być pomijane) (sprawozdanie za 2019 r.);
- długości sieci kanalizacyjnej (sprawozdanie za 2020 r.). Dodatkowo zaniżono przyrost liczby czynnych przyłączy wodociągowych względem danych wykazanych w sprawozdaniu za rok 2019 na skutek nieuwzględnienia przyłączy do działek budowlanych.

⁴⁰ Tj. Decyzji zmieniającej Starosty Świeckiego z dnia 17 listopada 2015 r. nr OŚ.6341.83.2015.

⁴¹ Dz.U. z 2021 r. poz. 955.

Stwierdzono ponadto, że:

- przy podawaniu danych do sprawozdań za lata 2018-2020 w zakresie awarii sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, te same stany faktyczne interpretowane były inaczej, tj. w jednych sprawozdaniach zaliczane do awarii, a w innych pomijane⁴²;
- dane o długości sieci wodociągowej, dostawie wody i awariach sieci wodociągowej nie były podawane w rozbiciu na obsługiwane gminy, tj. Drzycim i Bukowiec.

Kierownik wyjaśnił, że przyczynami nierzetelnego podawania danych były głównie błędy interpretacyjne.

(akta kontroli str. 123, 168-176, 285-293, 462-465, 481-482, 510, 542-551)

5. Za nierzetelne NIK uważa niezwrócenie inwestorowi, czyli Urzędowi Gminy w Drzycimiu uwagi na fakt, iż sześć⁴³ z 17 kategorii materiałów, wyrobów i urządzeń użytych w trakcie modernizacji w 2019 r. do wykonania instalacji SUW Drzycim nie posiadało oceny higienicznej, o której mowa w art. 12 ust. 2 uzw. ZGK nie dysponował taką oceną również w odniesieniu do nabywanego podchlorynu sodu, który ma być ewentualnie stosowany do chlorowania wody.

Kierownik ZGK wyjaśnił, że materiały posiadały atesty higieniczne, na podstawie których są wydawane oceny higieniczne. Dodał, że są one ogólnie stosowane w technologii ujmowania i uzdatniania wody, w związku z czym nie zastosowano nowych, niesprawdzonych produktów.

(akta kontroli str. 177- 184, 466-472, 479)

6. W czterech⁴⁴ z 10 badanych sprawozdań przekazanych do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy⁴⁵ ZGK przedstawił nierzetelne dane o poborze wody na ujęciach. Wykazana w sprawozdaniach ilość wody pobranej:

- na ujęciu w Drzycimiu została zaniżona za kwiecień 2019 r., marzec 2021 r. i kwiecień 2021 r.⁴⁶ oraz zawyżona za maj 2019 r. i grudzień 2019 r.⁴⁷;
- na ujęciu w Gródku została zawyżona za lipiec 2019 r.⁴⁸

Kierownik ZGK wyjaśnił, że wskazane odległości wynikają z błędów obliczenia pomiędzy kolejnymi okresami w skutek odrębnych wpisów pomiarów w dzienniku. Dodał, że zostaną one skorygowane celem przekazania kompletnych danych.

(akta kontroli str. 119-129, 371-392, 400)

⁴² Dotyczyło to awarii sieci kanalizacyjnych, do których w sprawozdaniu za rok 2019 zaliczano zapchania, a w kolejnym roku je pomijano oraz awarii sieci wodociągowych, do których w roku 2018 zaliczano również naprawy planowe oraz naprawy poza siecią, na hydroformi, w roku 2019 – zaliczano wszystkie naprawy na sieci, poza naprawami planowymi, w tym również takie hydranty, których naprawa nie wymagała odcięcia wody dla mieszkańców, a w roku 2020 – zaliczano tylko naprawy na sieci awaryjne, których naprawa wiązała się z odcięciem wody i uniemożliwieniem w ten sposób świadczenia usługi.

⁴³ Stacja dozowania chemikaliów z pompami DDA, DDC, DDE, DME, DMH i DMX, pierścienie wypełniające, pompy wielostopniowe CR, CRI, CRN, CRE, CRIE, CRNE, CRNE+HS, CRN-SF, pompy głębinowe SP, SPN, przepływomierz elektromagnetyczny, zestaw dmuchawy typu DIC, złoże filtracyjno-sedymencyjne Filter AG Plus/Turbinex.

⁴⁴ Odnośnie SUW Drzycim za I półrocze 2019 r., II półrocze 2019 r., I półrocze 2021 r., odnośnie SUW Gródek za II półrocze 2019 r.

⁴⁵ Dalej: „WIOS”.

⁴⁶ Odpowiednio o 0,04%, 3,52%, 0,05%.

⁴⁷ Odpowiednio o 0,004% i 0,01%.

⁴⁸ O 0,18%.

Zakład nie podjął wystarczających działań w celu zapewnienia właściwej ochrony infrastruktury technicznej, w tym ujęć wody. Nie zgłosił bowiem właścicielowi – tj. Gminie Drzycim konieczności przeprowadzenia przeglądów pięcioletnich sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, ani okoliczności dotyczących niewłaściwego zabezpieczenia stref ochrony bezpośredniej studni na SUW w Drzycimiu, co skutkowało poborem wód z tego ujęcia z naruszeniem warunków pozwolenia wodnoprawnego. Stwierdzono ponadto incydentalne przypadki poboru wody z przekroczeniem limitów określonych pozwoleniem. Nierzetelnie wywiązywano się ponadto z obowiązków sprawozdawczych względem GUS i WIOŚ.

3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków.

Opis stanu
faktycznego

3.1. W Zakładzie nie opracowano wewnętrznych wytycznych (zaleceń) dotyczących wewnętrznej kontroli jakości wody. Kierownik wyjaśnił, że nie opracowano pisemnych wytycznych, jednakże jakość wody badana jest systematycznie według ustalonego harmonogramu przez akredytowane laboratorium posiadające stosowne certyfikaty, a wyniki są przysyłane do PPIS w Świeciu. Natomiast w przypadku dłuższych przerw pomiędzy badaniami czy przerw w eksploatacji studni, Zakład zlecał badania wody na zawartość bakterii.

(akta kontroli str. 4-5, 88)

Zakład w badanym okresie nie korzystał z automatycznego monitoringu sieci, ani nie prowadził monitoringu sieci wodociągowej, w tym nie prowadził pomiarów ciśnienia wody w przewodach na sieci, natężenia przepływu wody i szczelności przewodów (kontroli wycieków). Kierownik wyjaśnił, że Zakład nie korzystał z tego typu rozwiązań z uwagi na znaczne koszty zainstalowania i zakupu monitoringu sieci na które Zakład nie posiadał środków finansowych. Ponadto podał, że w chwili obecnej pomiar ciśnienia i przepływu znajdują się na SUW.

(akta kontroli str. 314-315, 347-353)

3.2. Zakład, dla potrzeb oceny przydatności wody w ramach prowadzenia wewnętrznej kontroli jakości wody, uzgodnił z PPIS w Świeciu na: 2019 r., 2020 r. i 2021 r. harmonogramy (częstotliwości) pobierania próbek wody do badań z wodociągu Drzycim i z wodociągu Gródek oraz stałe punkty czerpalne. W harmonogramach poboru próbek wody z wodociągu Drzycim uzgodniono po cztery badania w każdym roku parametrów grupy A (w ramach monitoringu kontrolnego) i po jednym badaniu parametrów B (w ramach monitoringu przeglądowego). Badania te według tych harmonogramów zaplanowane były w trzech punktach poboru wody: monitoring kontrolny w dwóch punktach, a monitoring przeglądowy w jednym punkcie. W harmonogramach poboru próbek wody z wodociągu Gródek uzgodniono po dwa badania w każdym roku parametrów grupy A (w ramach monitoringu kontrolnego) i po jednym badanie parametrów B (w ramach monitoringu przeglądowego) w 2019 r. i w 2021 r. Badania te zaplanowane były w trzech punktach poboru wody.

Z powyższego wynikało, że w harmonogramach tych ustalono prawidłową, wymaganą ilość badanych każdego roku próbek wody, stosownie do załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁴⁹, tj. dla wodociągu Drzycim - cztery badane próbki raz na rok dla parametrów grupy A (w ramach monitoringu kontrolnego) i po jednej próbce raz na rok dla parametrów B (w ramach monitoringu

⁴⁹ Dz. U. poz. 2294, dalej: „rozporządzenie w sprawie jakości wody”.

przeglądowego); dla wodociągu Gródek – dwie próbki raz na rok dla parametrów A i jedną próbkę raz na dwa lata dla parametrów grupy B.

(akta kontroli str. 266-267, 294-300)

Zakład w latach 2019-2021 (do 27 sierpnia 2021 r.) nie prowadził monitoringu zawartości substancji promieniotwórczych w wodzie, ponieważ jak wyjaśnił Kierownik, Zakład przeprowadził w 2017 r. pomiar zawartości substancji promieniotwórczych w wodzie. Badaniem tym objęto wszystkie eksploatowane ujęcia wody. Badano stężenie radu²²⁶ Ra, stężenie radu²²⁸ Ra, dawkę orientacyjną, stężenie radonu²²² Rn i stężenie trytu³ H. Zgodnie z wynikami pomiarów zalecono następne badanie za 5 lat tj.: do 26 września 2022 r.

(akta kontroli str. 347-353, 556-603)

Kontrola 26 wyników badań wody (w ramach monitoringu kontrolnego i przeglądowego) wykazała, że:

- a) przeprowadzono sześć z siedmiu zaplanowanych badań na 2019 r. oraz wszystkie badania uzgodnione w harmonogramach na 2020 r. i 2021 r. (włącznie do miesiąca kwietnia 2021 r.). Nie przeprowadzono jednego badania wody w 2019 r. dla wodociągu Drzycim dla parametrów B, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*,
- b) badania wykonane zostały zgodnie z wymaganiami i obejmowały parametry objęte monitoringiem w części A⁵⁰ i częścią B załącznika nr 2 do rozporządzenia w sprawie jakości wody,
- c) przeprowadzono trzy badania jednego parametru – mętności w związku ze stwierdzeniem przez PPIS w Świeciu jego przekroczenia w dniu 12 marca 2019 r. przez PPIS w Świeciu⁵¹,
- d) we wszystkich ww. badaniach nie stwierdzono przekroczenia badanych parametrów.

(akta kontroli str. 259-265, 294-300, 316-317)

3.3. Zakład w badanym okresie zlecał badania wody jednemu laboratorium, które podzlecało część parametrów innym laboratoriom. Wszystkie laboratoria posiadały akredytacje Polskiego Centrum Akredytacji potwierdzające prowadzenie udokumentowanych systemów jakości badań wody oraz były zatwierdzone przez odpowiedniego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

(akta kontroli str. 268-285)

3.4. Kontrola wszystkich 26 przeprowadzonych w latach 2019-2021 (I półrocze) przez Zakład badań wody wykazała, że:

- a) Zakład nie posiadał we wszystkich ww. przypadkach udokumentowanych dat otrzymania wyników/sprawozdań zleconych badań;
- b) sprawozdania te sporządzono w okresie od 3 do 24 dni, od dnia pobrania próbki wody do badania;
- c) w 25 przypadkach sprawozdania te przekazano do PPIS w Świeciu w terminie miesiąca od dnia ich sporządzenia, natomiast w jednym przypadku z opóźnieniem 182 dni, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 316-317)

⁵⁰ Z tym, że w zakresie badań parametrów z części A badaniem objęto również stężenie jonu amonu, azotyny i azotany, a także zawartość żelaza i manganu.

⁵¹ Sprawozdanie PPIS w Świeciu

3.5. W badanym okresie PPIS w Świeciu wydał osiemnaście ocen⁵² jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w tym jednaście dla wodociągu Drzycim i siedem dla wodociągu Gródek. We wszystkich tych ocenach stwierdzono przydatność wody do spożycia z ww. wodociągów, na podstawie sprawozdań z wyników własnych badań PPIS w Świeciu, jak i na podstawie sprawozdań wyników badań przeprowadzonych na zlecenie Zakładu.

(akta kontroli str. 259-265, 346)

W badanym okresie PPIS w Świeciu nie wydał okresowej warunkowej oceny jakości wody przydatnej do spożycia z wodociągu Drzycim i Gródek.

(akta kontroli str. 259-265, 346)

3.6. W badanym okresie Zakład nie występował z wnioskiem o zgodę na odstępstwo od wymagań jakim powinna odpowiadać woda, określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody.

(akta kontroli str. 347-353)

3.7. W latach 2019-2021 (I półrocze) w Zakładzie wystąpiły okoliczności, które mogły spowodować zmianę jakości wody wodociągowej, zwłaszcza jej pogorszenie – w szczególności: siedem zadań inwestycyjnych polegających m.in. na przebudowie i budowie nowych odcinków sieci wodociągowych, modernizacji stacji oraz cztery awarie sieci. We wszystkich przypadkach ww. zadań inwestycyjnych wykonano badania parametrów wody. Badań takich nie przeprowadzono jednak po wystąpieniu w 2019 r. każdej z czterech awarii sieci wodociągowej. Nie uzgodniono także z PPIS w Świeciu miejsc, częstotliwości oraz zakresu tych badań, co szczegółowo przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 288-289, 316-317, 347-353, 368)

3.8. W badanych latach 2019-2021 (I półrocze) nie wpłynęły do Zakładu reklamacje i skargi w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków.

(akta kontroli str. 347-353)

3.9. Zakład nie przedłożył dokumentacji potwierdzającej przeprowadzenie kontroli w latach 2019-2021 (I półrocze) w trybie art. 7 pkt 2 i art. 9 ust. 3 uzzw i nie składał zawiadomień w sprawach określonych w art. 28 ust. 1 i ust. 2 ww. ustawy. Przedłożono jedynie cztery protokoły z kontroli przyłączy wodociągowych przeprowadzonych 2 września 2021 r. Kierownik wyjaśnił, że wcześniej kontrole takie były przeprowadzane, jednak w związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości nie sporządzano z nich protokołów, a zastany stan przekazywano w formie ustnej. Kontrole te prowadzone były po stwierdzeniu podczas odczytów, przez inkasenta, znacznych różnic w ilości pobranej wody w stosunku do ubiegłych odczytów. W przypadkach tych w wyniku kontroli ustalano, że najczęściej dochodziło do stwierdzenia podejrzenia złego funkcjonowania wodomierza lub czasowego niekorzystania przez właściciela z pobierania wody. W wyniku tych kontroli najczęściej wymieniany był wodomierz na nowy. Kontroli, w których podejrzewano niewłaściwe funkcjonowanie wodomierza i w wyniku nich wymieniono wodomierze na nowe było w 2018, 2019, 2020 i 2021 (I półrocze) odpowiednio: 16, 16, 16 i 3. Kierownik dodał, że obecnie Zakład rozpoczął kontrole przyłączy i planuje przeprowadzanie systematycznych kontroli na terenie całej Gminy Drzycim, co pozwoli na bieżący dozór stanu technicznego przyłączy.

(akta kontroli str. 304, 347-357, 369-370)

⁵² Odpowiednio: 12 lutego 2019 r. 13 lutego 2020 r. i 17 lutego 2021 r.

W latach 2019-2021 (I półrocze) Zakład przeprowadził odpowiednio 6,7,11 i 2 kontrole, o których mowa w art. 9 ust. 3 uzw.

(akta kontroli str. 551)

3.10. Zakład nie był kontrolowany w badanym okresie przez Gminę Drzycim w zakresie działalności związanej ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków. W ww. okresie dwie kontrole w Zakładzie przeprowadził PPIS w Świeciu. Kontrole te przeprowadzone w 2019 r. nie wykazały nieprawidłowości w zakresie stanu higieny środowiska, a zwłaszcza wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz utrzymania należytego stanu higienicznego pomieszczeń i urządzeń stacji uzdatniania wody.

(akta kontroli str. 259-265, 301-303, 347-353, 369-370)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zakład w latach 2019-2021 (I półrocze) nie przeprowadził jednego spośród 20 zaplanowanych badań wody, tj. badania wody zaplanowanego w październiku 2019 r. w zakresie parametrów B dla wodociągu Drzycim w Zespole Placówek Oświatowych⁵³. Obowiązek jego wykonania wynikał z § 6 pkt 1 lit. b) rozporządzenia w sprawie jakości wody.

(akta kontroli str. 294, 316-317, 347-353)

Zgodnie z § 6 pkt 1 lit. b) rozporządzenia w sprawie jakości wody wewnętrzna kontrola jakości wody realizowana przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, o której mowa w art. 5 ust. 1a ustawy, obejmuje wykonywanie badań jakości wody w urządzeniach wodociągowych z częstotliwością nie mniejszą niż określona w załączniku nr 3 do rozporządzenia, z zastrzeżeniem § 14 ust. 1 pkt 2, w przypadku przeprowadzenia oceny ryzyka, o której mowa w § 12.

Kierownik wyjaśnił, że w 2019 r. prowadzono intensywne prace polegające na „Rozbudowie stacji uzdatniania wody w miejscowości Drzycim”. Sieć była cały czas monitorowana pod względem oceny organoleptycznej wody. W przypadku stwierdzenia skoków ciśnienia lub przerw w dostawie prowadzono płukanie odcinków sieci gdzie mogłoby dojść do pogorszenia jakości wody. Po zakończeniu zadania zostało przeprowadzone przez wykonawcę badanie jakości wody, co potwierdziło skuteczność przeprowadzonych prac.

(akta kontroli str. 347-353)

Zdaniem NIK prace modernizacyjne nie stanowią uzasadnienia dla niewykonania obowiązku wykonania raz w roku badania parametrów B. Po pierwsze mając świadomość, że w roku wykonywane będą prace inwestycyjne, badanie to można było zaplanować w innym terminie. Poza tym, jak wynika z książki eksploatacji studni w pierwszym tygodniu października pracowały wszystkie studnie na ujęciu.

2. Zakład przekazał jedno⁵⁴ spośród 26 badanych sprawozdań z badania wody do PPIS w Świeciu po 214 dniach od dnia jego sporządzenia zamiast w terminie miesiąca, tj. z opóźnieniem 182 dni.

Zgodnie z § 6 pkt 9 lit. c) rozporządzenia w sprawie jakości wody wewnętrzna kontrola jakości wody realizowana przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, o której mowa w art. 5 ust. 1a ustawy, obejmuje przekazywanie właściwemu państwowemu powiatowemu lub państwowemu granicznemu inspektorowi sanitarnemu sprawozdań z badań jakości wody, o których mowa w pkt

⁵³ Kurek w kuchni, nr miejsca poboru wody ID PPWOD 0414PPPPW0112.

⁵⁴ Sprawozdanie Nr 3104/2020 z 4 maja 2020 r.

1, w przypadku braku przekroczeń wartości parametrycznych - w terminie miesiąca od dnia sporządzenia sprawozdania z badań jakości wody, o którym mowa w § 10 ust. 1.

Kierownik wyjaśnił, że wynikało to z przeoczenia.

(akta kontroli str. 316-317, 347-353, 369-370)

3. Zakład w 2019 r. nie uzgodnił z PPIS w Świeciu miejsc, częstotliwości oraz zakresu badań wody, ani też nie przeprowadzał tych badań po każdej z czterech awarii sieci wodociągowej odnotowanych w tym roku, co było niezgodne z § 6 pkt 7 lit a) w związku z pkt 1 lit. c) rozporządzenia w sprawie jakości wody.

Przepis § 6 pkt 7 lit. a ww. rozporządzenia stanowił, że wewnętrzna kontrola jakości wody realizowana przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, o której mowa w art. 5 ust. 1a ustawy, obejmuje w przypadku wystąpienia okoliczności wymienionych w § 6 pkt 1 lit. c wyznaczanie miejsca lub miejsc, częstotliwości i zakresu badania jakości wody w celu określenia spełnienia wymagań określonych w rozporządzeniu w uzgodnieniu z właściwym państwowym powiatowym lub państwowym granicznym inspektorem sanitarnym. Zgodnie z § 6 pkt 1 lit. c ww. rozporządzenia wynikało, że wewnętrzna kontrola jakości wody realizowana przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne obejmuje wykonywanie badań jakości wody w urządzeniach wodociągowych każdorazowo po wystąpieniu okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody, szczególnie jej pogorszenie, w szczególności awarii sieci wodociągowej, awarii systemu uzdatniania wody, wymiany sieci wodociągowej, oddania do użytku nowego odcinka sieci wodociągowej, powodzi, intensywnych opadów, suszy lub w przypadku zdarzenia radiacyjnego - w uzgodnieniu z państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym.

Kierownik wyjaśnił, że w przypadku wystąpienia awarii Zakład zawiadamiał o tym mieszkańców, sołtysów oraz Wójta. Jednocześnie przywracał jakość wody, w związku z czym nie zgadniał badania wody po awarii z PPIS w Świeciu.

Ponadto dodał, że po usunięciu awarii sieć była płukana. Pobór wody do badania musiałby się odbyć w miejscu zainstalowania przez Zakład punktu poboru wody co dodatkowo mogłoby spowodować skażenie wody i uzyskanie niemiarodajnych wyników. W celu uzyskania miarodajnych wyników należałoby przed badaniem sieć zdezynfekować a następnie wypłukać. Spowodowałoby to konieczność zamknięcia sieci na kilka dni (przynajmniej do czasu usunięcia chloru z sieci) i dowożenie wody beczkowozami co byłoby zdecydowanie bardziej niebezpieczne i uciążliwe dla mieszkańców. W chwili obecnej Zakład ani Gmina nie dysponuje taborem beczkowozów mogącym obsłużyć gminę w przypadku konieczności zaopatrzenia w wodę z beczkowozu. Ponadto woda z beczkowozu przed ich użyciem też powinna być badana co trwa około 3 dni. Mając na uwadze powyższe spełnienie tego warunku jest technicznie i ekonomicznie bardzo trudne.

(akta kontroli str. 288-289, 316-317, 347-353)

OCENA CZĄSTKOWA

Zakład prowadził nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę m.in. poprzez systematyczne sprawdzanie w ramach kontroli wewnętrznej jakości wody, a także poprzez kontrolę urządzeń wodociągowych. W związku z tym zlecał badania jakości wody uprawnionym to tego laboratorium. Nie wywiązał się jednakże, w badanym okresie, z obowiązku wykonania wszystkich wymaganych badań wody, w tym po awariach sieci wodociągowej. Zakład nie prowadził także monitoringu sieci, jednak wynikało to z braku możliwości finansowych na jego zainstalowanie.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

- Wnioski
1. Podjęcie działań w celu przeprowadzenia kontroli okresowej pięcioletniej eksploatowanej przez ZGK sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej.
 2. Podjęcie działań w celu wygradzenia pełnych stref ochrony bezpośredniej ujęcia w Drzycimiu oraz przestrzegania obowiązujących na tych strefach zakazów i nakazów.
 3. Dostosowanie prowadzonej w ZGK ewidencję księgową do wymogów art. 20 ust. 5 uzzw.
 4. Zapewnienie rzetelności i terminowości sprawozdań składanych do GUS i WIOŚ.
 5. Przeprowadzanie badania wody każdorazowo po wystąpieniu awarii na sieci wodociągowej, po uprzednim uzgodnieniu z PPIS w Świeciu oraz we wszystkich terminach wynikających z harmonogramów kontroli jakości wody zatwierdzonych przez ww. inspektora.
 6. Terminowe przekazywanie PPIS w Świeciu sprawozdania z badania jakości wody.
 7. Opracowanie zakresu obowiązków i odpowiedzialności pracowników ZGK.
 8. Rzetelne opracowywanie wniosków o zatwierdzenie taryf.
 9. Monitorowanie zgodności zapisów regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków z obowiązującymi przepisami i podejmowanie na bieżąco działań w celu jego aktualizacji.
 10. Podjęcie działań w celu uzyskiwania ocen higienicznych przez wszystkie materiały i wyroby wykorzystywane w procesie uzdatniania wody.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 28 września 2021 r.

Kontrolerzy
(-) Karolina Lahutta
gł. specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p.o. Dyrektor
(-) Tomasz Sobecki

(-) Karol Sobieszczyk
gł. specjalista k.p.